Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXX | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 14, 1929, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., PETEK, 30. JULIJA (JULY 30), 1937. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 148

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Japonci udrli v Peiping; boj za pristanišče Taku

Napadalne japonske čete so si izsilile pot v staro glavno mesto Kitajske. Vojna se je razširila na okrožje Tientsina, kjer japonske bojne ladje bombardirajo kitajsko pristanišče Taku. Kitajske zmage se izpreminjajo v poraze

NANKING, 30. — jul. — General Čiang Kajšek, diktator kitajske republike, je danes naznanil, da je poslal 50,000 izbranih vojakov svoje centralne armade na obrambo Peipinga in Tientsina. Kajšek je izjavil, da bo Kitajska branila svoj teritorij do zadnjega moža.

TIENTSIN, 29. jul. — Mesto Tientsin je nocoj v plamenu. Bombe japonskih letalcev so ga zažgale. V mestu je pa v teku srdovito bojevanje med japonskimi napadalci in kitajskimi brambovci.

Tokio, 29. jul. — Japonske bojne ladje danes bombardirajo kitajsko pristanišče Taku, ki se nahaja ob ustju reke Pei, katera vodi v Tientsin. Kitajski topničarji so včeraj zavrnili štiri japonske transportne parnike, ki so hoteli izkrcati municijo v Tientsinu. Parniki so se umaknili, nato pa so se hitro pojavili japonski rušilci, ki so pričeli obstreljevati kitajske baterije na obrežju.

Šanghai, 29. jul. — Uradna kitajska Centralna časnikarska agentura poroča, da je japonska armada udrla včeraj v Peiping in zdaj se vrši furiozna bitka znotraj starodavnega obzidja za posest mesta. Kitajska posadka v Peipingu se odločno brani, vse pa kaže, da dolgo se ne bo mogla upirati veliki premoči sovražnika.

Včerajšnje in današnje vesti iz kitajskih virov so si v velikem nasprotju in povzročajo največjo konfuzijo. Tukajšnji Kitajci ne morejo razumeti, kako se je mogla kitajska 29. armada danes docela sesuti in pustiti Japonce v Peiping, dočim je še včeraj zapodila japonske čete iz dveh predmestij. Današnje poročilo se glasi, da so Japonci reokupirali Fengtai in Langfang ter zasedli še tri predmestja na severni strani Peipinga. Zdi se, da je nekaj narobe z 29. armado in vsekakor je v ozadju izdajstva in dezertacije na debelo.

Tokio, 29. jul. — Drugi dan japonske "kazenske ofenzive" se je bojevanje raztegnilo na Tientsin in okolico. Kitajski topničarji so začeli metati granate v japonsko kolonijo in ker je mednarodna kolonija v sosedščini, je nastala tamkaj velika panika. Američani in drugi inozemci so se zatekli v kleti, mednarodna straža je pa postavila barikade okoli kolonije. Japonske čete in letalske enote so takoj odgovorile s "kazensko akcijo".

Šanghai, 29. jul. — Nocoj poluradnoma prihaja pojasnilo, kaj se je zgodilo z 29. kitajsko armado v okrožju Peipinga. Japonci so poslali dve veliki eskadri letal nad peipingška predmestja, ki sta s točo bomb popolnoma demoralizirali kitajske posadke, nakar je japonska pehota na tleh z lahkoto okupirala napadena mesta. Ko je general Sung Čeh-juan, vrhovni poveljnik 29. armade in predsednik političnega sveta v provincama Čahar-Hopei, videl, kaj se je zgodilo, je takoj resigniral in se odpeljal v Paoting, glavno mesto province Hopei. Armada, ki je ostala sredi boja brez poveljnika, je bila v največji konfuziji in zagnala se je v največjem neredu od vseh strani v Peiping, medtem pa so bili Japonci pridno na delu in pridobili so na tisoče kitajskih vojakov na svojo stran z obljubo, da jih nastavijo

(Dalje na 3. strani.)

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete so v sredo in četrtek obiskali: Jos. in Josipina Cvelbar, Louis Godina, Frances Godina, Frank in Louie Godina, vsi iz Sharona, Pa., ter Martin Cvelbar iz Greensburga, Pa. Skupina je zadnje dni obiskala sorodnike in znance v La Sallu, Ill.

Obisk zapada

Eveleth, Minn.—Mary Lovšin, članica društva 130 SNPJ in učiteljica v Aurori, Minn., je odpotovala v Seattle, Wash., kjer bo nekaj tednov pohajala višji učni kurz, nakar v avgustu obišče Californijo in nazaj grede se ustavi v Controsu, Colo., kjer se nahaja njen brat Anton Lovšin, ki je pred enim letom prevzel federalno zemljemersko službo. Brat je član društva 69 SNPJ.

Clevelandska policija se dobro postavlja

Skebom pri Republic Steel nudi vso protekcijo, stavkarjem nobene

Cleveland. — (FP) — "Pritisnite na hupe in če se ne bodo umaknili, zapeljajte naravnost v piketne linije."

Te instrukcije so dobili skebi pred tovarno Republic Steel od nekega policijskega sarženta, predno so se s svojimi avti zapodili proti po policiji zavarovanem vhodu tovarne. Pri tem je neki skeb tako nerodno vozil, da se je zaletel v zid, ob katerega je pritisnil 45-letnega stavkarja Johna Orecnija, ki je eno uro pozneje izdihnil v bolnišnici. Policija je takoj naznanila, da dotičnega skeba ne bo aretirala. John Orecni je že 18. žrtev v jeklarski stavki.

Predno so se skebje zapodili z avti v tovarno, je policija storila vse, da je provocirala izgrede. Brez vsakega povoda se je pričela zaganjati s konji v piketne vrste, v katerih je korakalo okrog dva tisoč stavkarjev. V izgredih je bilo ranjenih tudi več žensk. Mary Sabot je dobila s krepeljem po glavi, toda policija ni aretirala njenega napadalca, čeprav bi ga lahko, ampak njo samo. Zažgala je tudi piketni šotor, v katerem je ogenj uničil tudi radio.

Drhal je uničila unijski urad na sličen način kakor je nedavno razbila glavni stan CIO v Massillonu. Devetnajstletno Rosino Artino, ki je v kuhinji pripravljala hrano za stavkarje, je drhal pretepla in vrgla skozi okno.

Vest o tem policijskem napadu na stavkarje, v katerem ni bil aretiran noben skeb ali pobojnik, se je hitro raznesla po mestu. Pred županovim uradom se je spontano zbralo pet tisoč stavkarjev in njih simpatikov, ki so protestirali proti policijski brutalnosti. K županu so poslali delegacijo pod vodstvom Al Balinta.

"Zadnje dni smo število piketov stalno dvigali, da dokažemo, da so časopisne vesti, da je stavka končana, laž," je rekel Balint županu Burtonu. "Danes zju-

(Dalje na 3. strani.)

Tretji ruski polet čez tečaj v Ameriko

Ameriški polet iz San Francisca v Moskvo

Fairbanks, Alaska, 29. jul. — Včeraj je semkaj dospel zastopnik sovjetske vlade, ki je povedal, da ima nalogo pripraviti vse potrebno za prihod petih ruskih letalcev, ki se danes dvignejo v zrak v Moskvi na tretjem poletu preko severnega tečaja v Združene države. Ta polet, ki ga bo vodil ruski Lindbergh, Sigismund Levanovskij, bo drugačen od prvih dveh. To bo prva poskušnja z velikim potniškim letalom, ki ima štiri motorje in katero pristane najprvo v Fairbanksu, da se založi z gorivom, nato pa pojde v Chicago ali New York.

Washington, D. C., 29. jul. — Ameriški letalec Jimmie Mattern iz Texasa je te dni dobil uradno dovoljenje za polet iz San Francisca preko severnega tečaja v Moskvo, da Rusom vrne transpolarni polet. Datum Matternovega poleta še ni določen, pride pa enkrat v dveh tednih.

Sovjetske določbe glede turistov poostrene

Moskva, 29. jul. — Sovjetska vlada je začela delati sitnosti ameriškim turistom, ki prihajajo v vedno večjem številu v Rusijo. Okrog tucatu Američanov je bil te dni zabranjen vstop v Rusijo brez pojasnila razen v enem slučaju, ko je bilo potniku povedano, da njegov potni list ni v redu. Včeraj sta bila neki ameriški bankir in njegova žena iz Nebraska City, Nebr., aretirana v Moskvi iz razloga, ker sta fotografirala nekega kmeta z bosimi nogami. Čez eno uro sta bila izpuščena, toda film fotografije sta morala izročiti policiji.

Holandsko letalo padlo; 15 mrtvih

Bruselj, Belgija, 29. jul. — Holandsko potniško letalo na poletu iz Rotterdama v Pariz je včeraj padlo v bližini Bruslja in petnajst potnikov je bilo ubitih, med njimi trije Američani. Zdi se, da je strela udarila v letalo.

GREEN PROTI BURBONSKIM AMENDMENTOM

Kongresni odsek za liberaliziranje zakona o plačah

VANDENBERG NASPROTUJE

Washington, 29. jul. — V senatno debato o administracijskem zakonskem načrtu za določanje minimalnih plač, maksimalnega delovnika in odpravo otroškega dela je posegel tudi William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ki je v pismu nastopil proti amendmentom republikanskega senatorja Vanderberga.

Administracijskim silam je Greenovo pismo zelo prav prišlo, ker se je opozicija pričela posluževati enake taktike kakor jo je rabila proti Rooseveltovem načrtu za reformiranje vrhovnega sodišča — obštrukcije. Greenovo pismo je bilo toliko učinkovito, da je senator Vandenberg umaknil svoje amendmente, ki so po izjavi Greena "prvi korak za vladno kontroliranje unij." Na burbonce je Greenovo pismo najbrž zato toliko učinkovalo, ker je lopnil po CIO.

"Protestiramo proti predlaganim amendmentom," je rekel Green, "ker ne moremo sprejeti restrikcij, ki bi ogražale bodoči obstoj, svobodo in demokracijo članstva Ameriške delavske federacije — restrikcije, ki so rezultat odpora proti sporadičnim akcijam neodgovornih tako zvanih delavskih organizacij. Ameriška delavska federacija je za svobodo, demokracijo in princip svobodnosti v vseh odnošajih življenja. Naša dolžnost je, da nasprotujemo vsakemu kratenju demokratičnih idealov in institucij."

Sentor Vandenberg je imel cel šop dodatkov, s katerimi je prvotno nameraval amendirati Wagnerjev delavski zakon, zdaj pa jih je mislil puriklopiti k osnutku o plačah in delovniku, ker bi dosegel isti namen. Poleg drugega bi unijam tudi prepovedal financiranje političnih

(Dalje na 3. strani.)

Bitka na madridski fronti v zastoju

Fašisti napadajo vzhodno od Madrida

Madrid, 29. jul. — Fašistični glavar Franko je po enem tednu najbesnejše protiofenzive v španski vojni zapadno od Madrida prenehal z napadi in včeraj so tamkaj grmeli le topniški dvoboji. Besni fašistični napadi so prinesli Franku ogromne izgube in v zameno je dobil le okrog 25 štirjaških milj ozemlja z Brunetom na ostrini stomiljske zagozde, katero je ljudska armada španske vlade zabila v njegovo fronto s svojo ofenzivo.

Dejstvo, da je Franko na dotičnem mestu prenehal z napadi, je dokaz, da je dosegel vse, kar je mogel in zdaj je na vrsti ljudska armada, da obnovi ofenzivo.

Medtem so se obnovile aktivnosti na teruelski fronti vzhodno od Madrida, kjer je gosta masa italijanskih čet začela ofenzivno gibanje. Španske ljudske čete so pa tudi tamkaj na straži in ne bodo pustile sovražnika v svoje važne postojanke.

Dolga hotelska stavka v San Franciscu končana

San Francisco, 29. jul. — Včeraj je bila formalno končana 89-dnevna stavka v tukajšnjih hotelih. V tej stavki je bilo zavojevanih nad 3000 delavcev. Hotelirji so pristali na preferčno delavnico, o zahtevi za zvišanje plač in skrajšanju delovnika na 40 ur pa bo odločala arbitraža. Pogodba prepoveduje stavko ali izpor za prihodnja štiri leta.

Stavka voznikov v Buffalu končana

Buffalo, 29. jul. — Osemdnevna stavka 1000 voznikov v živežnih trgovinah na debelo je bila zaključena z zmago voznikov. Stavkarji so popolnoma ustavili razvažanje živil s posledico, da jih je v trgovinah na drobno že primanjkovalo. Stavko je vodila "odgovorna" unija Ameriške delavske federacije. Bila je 100%.

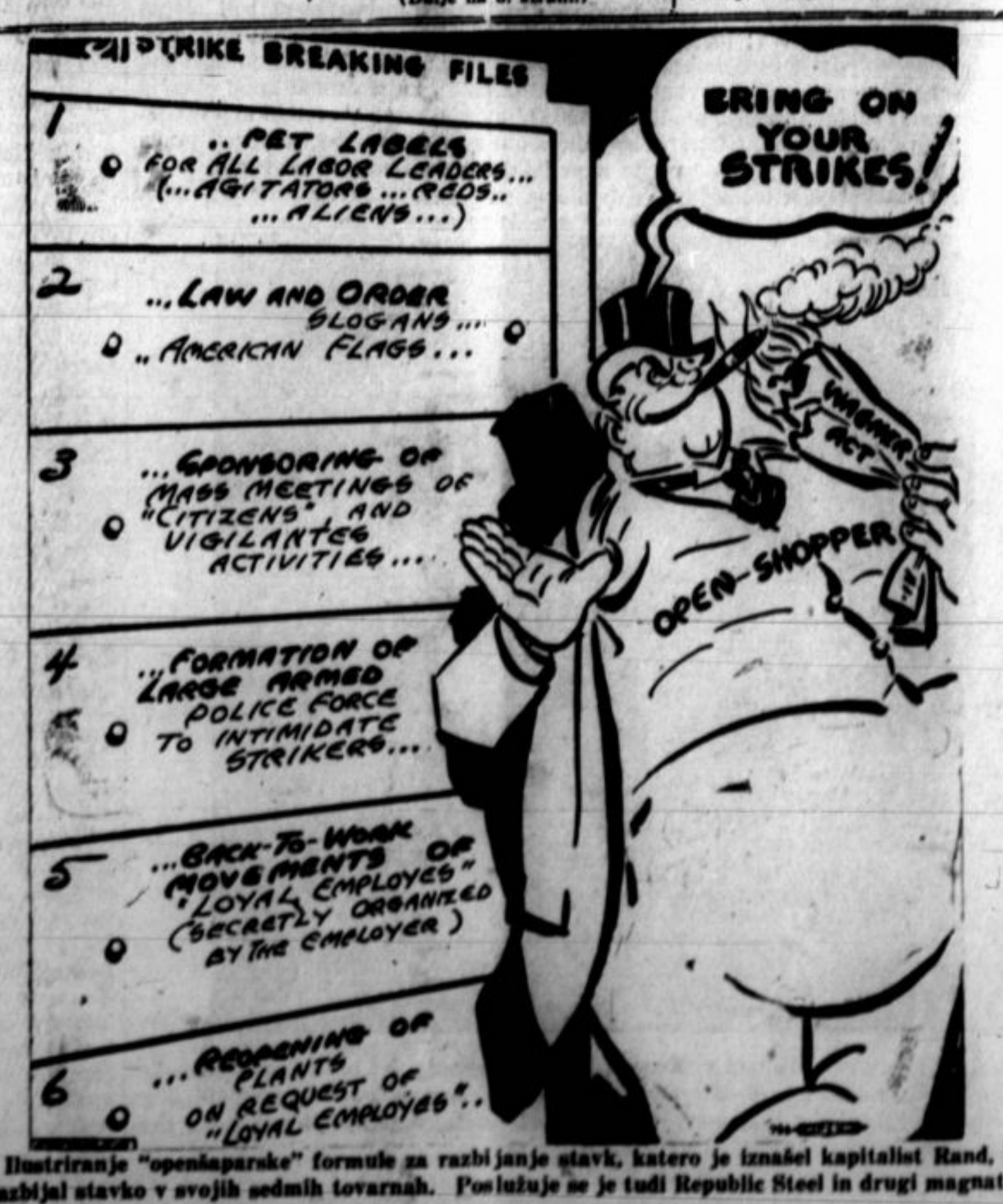

Ilustriranje "openšaparske" formule za razbijanje stavk, katero je iznašel kapitalist Rand, ko je razbijal stavko v svojih sedmih tovarnah. Poslužuje se je tudi Republic Steel in drugi magnatje.

Raketirji na čelu državljanskega odbora

Krvavi religiozni izgredi v Sarajevu

Čez sto ranjenih v bitki med pravoslavci in katoliki

SARAJEVO, BOSNA, 29. jul. — Več ko sto oseb je bilo danes ranjenih v divjih izgredih med katoličani in pravoslavnimi Srbi v tem mestu. Izgredi so izbruhnili takoj po cerkvenih obredih za umrlim pravoslavnim patriarhom Varnavo, ki je bil danes pokopan v katedrali sv. Save v Belgradu.

Socializacija medicine pred senatom

Osnutek za prisilno lečenje revežev je predložil senator Lewis

Washington, 29. jul. — Illinoiski senator J. H. Lewis je v gornji zbornici kongresa predložil načrt za delno socializacijo medicine in s tem dregnil v sršenovo gnezdo med zdravniki.

Po njegovem načrtu bi postal vsak zdravnik "civilni uradnik Združenih držav" in bi moral nuditi zdravniško pomoč sleherni revni osebi ali osebi brez sredstev. Račun za zdravljenje bi predložil zvezni komisiji, ki upravlja zakon socialne zaščite. Slične procedure bi se morale držati tudi bolnišnice in sprejeti vsakega bolnika.

Zdravnik ali bolnišnica, ki bi odklonila revnega pacienta ali zaščitni komisiji predložila pretiran račun, bi bila podvržena kazni do tisoč dolarjev ali do treh mesecev zapora.

Lewis pravi v uvodni točki zakonskega načrta, da zvezna vlada priznava svojo socialno odgovornost do svojih državljanov s socialnozaščitnim zakonom. To socialno odgovornost mora vlada raztegniti toliko, da bo vsaki osebi omogčila zdravniško oskrbo v slučaju potrebe in s tem oskrbela "popolno uživanje socialne zaščite."

Senator Lewis je o vprašanju socializacije medicine govoril na zadnjem zboru Ameriške zdravniške zveze v Atlantic Cityju, kar je med zdravniki povzročilo večji konflikt. Kot na prješnjih konvencijah, je tudi na zadnji konservativna večina zavrgla ta princip.

Čikaški zdravnik Olin West, tajnik zdravniške zveze, se je takoj oglasil in rekel, da Lewisov načrt določa "najbolj kompletno regimentacijo zdravnikov, ki je sploh mogoča." Po časopisnih vesteh sklepam — osnutka še ni videl — da Lewisov načrt nasprotuje vsem smernicam organiziranih zdravnikov, je rekel dr. West.

Angleški kralj sprejet med Irci z—dinamitom

Belfast, Severna Irska, 29. jul. — Angleški kralj George VI. in kraljica Elizabeta sta bila včeraj ob svojem obisku Belfasta sprejeta s silno eksplozijo dinamitne bombe. Razstrelba se je pripetila pol milje proč ob času, ko sta kralj in kraljica korakala v uradni procesiji v mestno hišo, je pa stresla tla in ozračje na milje daleč in neki otrok je bil ranjen. Policija je prepričana, da je bila eksplozija namenjena, da naredi zmešnjavo med slavnostmi.

Malomeščanskim oprodam Girdlerja diše —dolarji

V OSPREDJE SILIJO KLANOVCI

New York. — (FP) — Razna znamenja kažejo, da ameriški kapitalizem Grdlerjeve sorte ne bo imel preveč sreče z "Narodnim državljanskim odborom," ki je bil zadnjič spečen v Johnstownu na zborovanju zastopnikov "državljanskih odborov" ali vigilantov iz 74 mest. Vse izgleda, da se bo to antiunijsko in antidelavsko gibanje ameriškega malomeščanstva razvilo v tipično raketirsko-teroristično drhal, katerih je bilo že toliko v Ameriki.

Že na johnstownskem zborovanju ni bilo preveč sloge med propovedniki tega fašističnega gibanja, ki se skriva za masko "državljanskih odborov." "Zmerna skupina", ki je zastopala striktno velebizniške interese, je po vseh znamenjih odšla razočarana, vsaj pa poražena iz Johnstowna. Poražena je bila po skrajno zagrizeni vigilantski skupini, ki je bruhala žveplo in ogenj proti organiziranemu delavstvu, predvsem proti CIO, ter se odprto navduševala za nasilje.

George Foss iz Harrisburgha, vodja velebizniške skupine vigilantov in predsednik Pennsylvanske trgovske zbornice, je takoj opazil nevarnost, da se bo to fašistično gibanje diskretiralo v povojih, ako ga dobi v roke skrajna "levica". "Prišli smo semkaj, toda ne slišimo nič drugega kot podžigajoče govore," je Foss svaril svoje kolege. "Prišli smo skupaj, da ustanovimo splošno organizacijo, katero bo pa ubila ta akcija. To je preveč podžigajoče," je rekel o predloženi "načelni izjavi", ki direktno ščuva k nasilju.

Foss ni proti nasilju, toda gibanje, ki ga izpoveduje, mora biti oblečeno v hipokritično haljo visokodonečih fraz. Sličnega mnenja je bil tudi George Fay, zastopnik Ameriške legije iz Altoone, ki je rekel, "da ne more biti član take organizacije, ki odobri tako načelno izjavo."

Toda Foss in Fay sta izgubila bitko. Kontrolo nad "narodnim državljanskim odborom" so dobili ekstremistični teroristi.

"Narodna eksekutiva" v osebah petih članov je zadnje dni zborovala v New Yorku in naznanila javnosti, da se je odločila "za aktivno kampanjo". Na sejo je prišel tudi J. W. Lindau iz North Caroline in New Yorka in po poklicu profesionalni agent stoprocentizma. On ima svojo organizacijo za molzenje "suckerjev" po imenu "The South Today". Ustanovil jo je "za obrambo konstitucije."

Na sejo "narodne eksekutive" vigilantskih raketirjev je prišel, da z njo sklene kupčijo, toda so mu v Johnstownu zbrani apostoli fašizma ameriške sorte pokazali vrata. Z njegovo propozicijo za enotno fronto ni bilo nič, nakar je on obdolžil "narodno eksekutivo", da je v stikih z načelnikom Kukluksklana Evansom, ki nosi naslov "Grand Imperial Wizard", ter bivšim klanovskim organizatorjem Kimberlingom, ki naj dobita kontrolo nad tem vigilantskim gibanjem.

"Takoj sem si umil roke od vsega biznisa, kakor hitro sem izvedel, da ima ta grupa namen napraviti raket in prodajati svojo robo po $10 kos," je rekel ozlovoljeno patriotični Lindau.

"Suckerji" bodo torej plačevali "po deset dolarjev kos", da

(Dalje na 3. strani.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $6.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (dopisi, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (June 30, 1937), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Delavska nesloga tlači

Največjo mero zla, ki tlači ameriške delavce, morajo delavci pripisati sami sebi — svoji večni razcepljenosti in neslogi.

Skozi vso zgodovino industrializma v Ameriki se vleče črna nit bojev, zapostavljanja in preziranja delavcev po delavcih.

Takoj po civilni vojni, ko so se začele razvijati industrije in ko so se začele pojavljati prve delavske unije v Ameriki, je bila potegnjena debela črta med belimi in črnimi delavci. Zamorski delavci so bili takoj po svoji "osvoboditvi" iz telesne sužnosti izključeni iz družbe belokožnih delavcev kot manjvredni. Dolga desetletja ni hotela nobena delavska unija sprejeti črnca v svoje vrste.

Ko so potem pričeli prihajati imigranti v Ameriko, so se diskriminacije tu rojenih delavskih "aristokratov" raztegnile tudi nanje. Belokožni delavec iz inozemstva, izvzemši iz Anglije in Irske, ki ni znal angleškega, je bil postavljen v nižino poleg preziranih črncev. Zapostavljanje priseljenega delavstva po domačem delavstvu je trajalo do svetovne vojne.

Meje so bile — in še danes so — tudi med izučenimi in neizučenimi delavci, med aristokratskimi mehaniki in navadnimi težaki. Prve ameriške unije so bile odprte v večini rokodelcem, izučenim delavcem. Ameriška delavska federacija je bila na tem stališču dolga leta in v njenih vrstah so se zbirali le belokožni izurjeni delavci; težakov ni marala. Te diskriminacije so porodile več neodvisnih unij, ki so hotele organizirati navadne delavce in so vodile ostre boje z "delavskimi baroni" pri ADF. Ali ker so te unije navadno gojile "direktno akcijo", so bile v neprestanem konfliktu z oblastmi (anarhisti v 80 letih, I. W. W., etc.) in na ta način so več delavcev odbile kakor pridobile.

Razume se, da so kapitalisti s svojim časopisjem in drugimi sredstvi za ustvarjanje javnega mnenja vedno podžigali to meddelavsko cepljenje in kavsanje, ali za delavce je to slabo opravičilo, če pa sami niso hoteli razumeti, da je nesloga med delavci največja škoda za vse delavce.

Koliko so ameriški delavci danes na boljem? Ne dosti. Predsodki proti imigrantom so prenehali, odkar je prenehala imigracija in tudi plemenske razlike niso več tako ostre, je pa v teku ostra borba med starimi strokovnimi in novimi industrijskimi unijami. Ta borba med dvema formama unionizma se je zadnje dve leti izcimila v dve nasprotni si organizaciji, ki druga drugo bolj sovražita in napadata kakor svojega skupnega sovražnika — delodajalca.

Z naše strani ni nobenega dvoma, da je glavna odgovornost za ta meddelavski konflikt pri starokopitnih voditeljih Ameriške delavske federacije, ki so slepi in gluhi za dejstvo, da stare delavske stroke izginjajo in da nova, masna produkcija v industrijah ne pozna več strok, vsled česar morajo biti delavci odslej organizirani po industrijah in ne več po strokah. Starokopitni voditelji, polni predsodkov in slepi in gluhi za nove razmere, so največ zakrivili, da ameriški delavci danes zapravljajo svojo energijo in sredstva za medsebojne prepire in spopade, namesto da bi združeni nastopili proti svojemu skupnemu sovražniku.

Konflikt med ameriškim delavstvom ima lahko slabe posledice tudi na drugih straneh, namreč za delavce. Delavska politična fronta ni bila še nikdar tako razbita kot je danes in delavska zakonodaja je novejše čase postala zelo dvomljiva reč. Danes je pred kongresom po zaslugi Roosevelta zakonska osnova minimalne mezde in maksimalnega delovnika. Razume se, da najboljši zakon to ne bo, če bo sprejet, vendar je bolje nekaj ko nič.

Ali se delavske unije kaj zanimajo za ta zakon? Ne — ker nimajo časa! Lewis in Green sta sicer odobrila ta zakon, ampak hladno vsak na svoj način, zahrbtno ga pa Green celo pobija, češ da je nameravani zakon Lewisovo maslo. Človek bi mislil, da bi se delavci ne branili simpatičnega zakona, pa naj pride od vraga samega, toda motil bi se — voditelji ADF ga nočejo, ker bi trpel njihov prestiž!

Prav lahko se zgodi, da bo ta zakon, če bo sprejet Rooseveltu na ljubo, tako oskuben svojih najboljših originalnih točk, da bo prava spaka. Delodajalci se namreč ne kavsajo, pač pa pridno agitirajo za kongresnimi kulisami proti temu zakonu — in zakaj bi ne uspeli, če pa delavske unije zanemarjajo svojo najboljšo priložnost?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

"Eppur si move"

Springfield, Ill.—"Svet se vrti okrog svoje osi in zmeljska krogla leti okrog solnca," nam je pripovedoval dolgobradi učitelj v osnovni šoli pred davnimi leti v starem kraju.

Nam, poredním paglavcem, ni šlo v glavo, kako se bi moral svet vrteti in na čem stoji. Toda naš gospod učitelj je bil strog in njegovim besedam smo morali vsaj navidezno verjeti, na tihem smo pa medseboj modrovali, da temu ne more biti tako. Učitelj je postavil zemeljsko kroglo na mizo in nam pričel razkladati, kako se svet vrti. Zavrtel je kroglo in nam kazal Evropo, Azijo, Afriko, Ameriko in Avstralijo ter razna otočja.

Pogledal sem součenca Naceta in mu šepnil, če verjame, da se res svet vrti, kakor učiteljeva krogla na mizi. Nacek se je skoro naglas zakrohotal. Pocukal sem ga, naj bo vendar bolj previden, sicer jih bova oba dobila po tistem delu telesa, "ki ga nič škoda ni," kakor so dejali. Toda strogi učitelj je že opazil in poklical Naceta, naj na glas vsem pove, zakaj se je režal med resnim poukom. Nace me je enostavno izdal, kakor Iškarjot Nezarenca: "Tonček mi je rekel, da se svet ne vrti kakor vaša krogla na mizi." Učitelj me je vprašal, če res ne verjamem, pa sem dejal, da ne verjamem. "Zakaj ne?" je vprašal učitelj dokaj resno. "Zato," sem dejal s slabotnim glasom, "ker ne vem, kam bi se stresla vsa velika vodovja, če se bi res svet vrtel." Vzel je palico in dejal, da mi bo pokazal, kako se voda steka, pa mi jih je našeškal na zadnjo plat, ker nisem bil poslušen. "Ali sedaj verjameš?" me je vprašal. "Da," sem hitro odgovoril.

Součenci so me pomilovali, sočustvovali z menoj, skoro bi z menoj vred jokali. Meni pa se je kar v glavi vrtelo po apliciranju leskovke. Močno mi jih je nametal učitelj. Ko sem prišel domov, sem povedal materi (oče je bil že mrtev), ki se je zelo razjezila in se odpravila k fajmoštru, da mu pove, kako nečloveško je z menoj ravnal učitelj. Fajmošter je bil zelo težke postave, tolst da kaj, pa je rekel materi, da sem gotovo bil "žleht," sicer me ne bi bil učitelj kaznoval z batinami, prihodnjič pa me bo še on (fajmošter), ako bom poreden. Tako strogo so postopali z učenci v starem kraju v tistih letih. Pozneje so na lepši način vtepli šolarjem v glavo, da se svet resnično vrti. To so demonstrirali z vodo v vrču—če ga vrtiš, ne bo voda stekla iz njega, ker jo zrak ob vrtenju drži v vrču. Tako je tudi glede vodovja pri vrtenju sveta okrog svoje osi in okrog solnca.

Med učenjem šolske dece v starem kraju in tukaj v Ameriki je pa velikanska razlika. Tam vlada splošna strogost, strah in neoporečena ubogljivost, vsaj tako je bilo takrat, tukaj pa vlada popolna svoboda in bolj človeški poduk. Leskovka tu nima prostora. Tu ne vtepajo šolarjem resnic v glavo s šibo in strahom, temveč na poljuden način dokazujejo, da jih prepričajo. In če kdo ne verjame, če mu ne gre takoj v glavo, to lahko pove, ne da se mu bi bilo treba bati neljubih posledic. Tu veljajo dokazi, da se šolarji prepričajo.

Seveda so nas učili tugi zgodbe svetega pisma. Tam je stalo, da smo otroci Adama in Eve, ki sta grešila in nam zapustila "podedovani greh," za katerega se moramo pokoriti. Kar mrgolelo je takih in enakih nesmiselnosti po tistih zgodbah, ki smo se jih morali naučiti, katekizem pa znati na pamet. In kdo je bila mati črnim, rdečim, rmenim in ostalim plemenom? Gotovo so ta plemena imela svoje Eve in Adame, mar ne? Moderno znanstvo nam je dokazalo, da ves razvoj vsega življenja temelji na evolucijskem procesu.

Pred davnimi leti (okrog leta 1630) je cerkev preganjala Galileja, ker je priznal Kopernikovo teorijo in rekel, da se svet vrti. Prisilila ga je, da je to preklical, končno pa je rekel: "In vendar se vrti!" (Eppur si move.)

Anton Gorenz.

Amelia Earhart in naš list

West Allis, Wis.—Ne morem drugače, kot da pritrjevalno čestitam uredniku za njegovo priznanje Ameliji Earhartovi. Povedal je prav, kot iz mojih ust, to, kar s stališča nepristranosti prizna vsak, ki hoče biti pošten v svojih javnih izjavah. Da, Amelija Earhart je kot ženska z vnemo prispevala pri pionirstvu na polju zrakoplovbe. S tem si je zaslužila nevenljiv spomin, ki bo trajno živel in spremljal ženijalnost ženstva prihodnjih generacij; da, Amelija Earhart nam bo ostala v živem spominu in nam bo v simbolični ponos vedno!

Moram pa tudi izraziti svoje priznanje za zanimive članke našim kulturnim delavkam Ani Krasni, Katki Zupančičevi, Mary Jugovi in drugim, ki nam s svojimi duhovitimi članki nudijo dobro duševno hrano, v prospeh naše izobrazbe. Moja resnična želja je, da bi nam blagovolile pokloniti še kaj več sličnih razprav. Istotako želim tudi, da se bi žene širom držav uvrstile pri okrogli mizi ter z dopisi prispevale gradivo Prosveti. S tem bi izdatno pripomogle do pestrejšega čtiva, kar bi gotovo bila magična moč za pridobivanje novih in ohranitev starih naročnikov.

Da dobri dopisi in članki res imponirajo čitateljem, vem iz skušnje svojega potovalnega zastopstva; priznam pa tudi sama, da je časopis brez izvirnih dopisov neukusen, kot neslana juha. Mi moramo upoštevati sedanje razmere, v katerih se nahajamo, in pa to, da nam je merodajna oblast skoro docela ustavila naseljevanje, zato ima naš list trdo pot za svoj obstanek, in še težavnejšo za svoj razmah. Ako hočemo obdržati naš list, se moramo potruditi, da ga napravimo kar najbolj zanimivega s tem, da ga napolnimo s privlačno originalnim čtivom, čitatelji bodo z veseljem segali po njem ter mu tako podaljšali obstanek.

Moje mnenje je, da bi del teh prispevkov lahko vršile ženske pri okrogli mizi, saj gradiva je vedno dovolj, samo dobre volje je treba, pa bomo uspešno javno reševale naše ženske socialne probleme, ki se nam jih servira po sedanji človeški družbi kapitalističnega reda.

Jaz za svojo osebo se smatram kot ženska za enakovredno članico človeške družbe, in si štejem v dolžnost, da zvesto stojim na braniku naših socialnih pravic. Vedno visoko spoštujem vsako žensko naprednost, pa bodisi v tem ali onem oziru. Istotako visoko cenim in pozdravljam tudi uspehe od strani moških; tendence se mora spojiti s pošteno taktiko v smislu socialnega napredka; pikre opazke in neslani dovtipi so izraz duševne zaostalosti in zelo kvarni pri delu za dobro stvar v splošnem. Vsled tega je neizpodbiten fakt, da je pomanjkljivost stanovske izobrazbe med ženstvom zastoj v delavskem boju. O tem bi se dalo razpravljati veliko, toda naj zadostuje za danes.

Christina Moseley.

S pota

Gilbert, Minn.—Moj prejšnji dopis s pota je bil naslovljen iz Chicaga, drugega največjega mesta Zedinjenih držav in menda četrtega največjega mesta na svetu. Omenil sem bil par zanimivosti iz tega velemesta, ki se ponaša z mnogimi krasnimi in lepimi atrakcijami in bogastvom na eni strani, na drugi strani pa s slumskimi predeli in velikim siromaštvom, kakor menda sleherno veliko in tudi majhno mesto, dasi ne v tako velikih kontrastih.

Pred par tedni sem odpotoval iz Chicaga v Minnesoto, kjer nas je poletna vročina že deloma zapustila. Ker večkrat dežuje, imamo lepe hladne dneve, ob večerih pa je že skoro prehladno, posebno za večerno piknikovanje.

Drugače je vse lepo, vabljivo in prijazno v prosti naravi prostrane države Minnesote. Zlasti je zelo živahno pri jezerih. Tako sem srečal ob jezerih že mnogo prijateljev in znancev iz Illinoisa, Wisconsina in iz drugih držav, ki so prišli na oddih v hladno Minnesoto. Minnesotska jezera, ki jim menda ni števila, toliko jih je, so izredno lepa, obdana s smrečjem in jelkami, voda v njih pa je čista, skoro bi rekel kristalna. Tako je tudi v severnem delu države Wisconsin, medtem ko so illinoiska jezera bolj motna, ker nimajo peščenega dna in obrežja. Kljub temu je lepo tudi tam, kajti drevje krasi obrežja, poleg tega pa imajo umetna kopališča in navozijo dovolj peska, da nudi udobno letovanje.

Letovanje in turistika se je zadnja leta v Ameriki zelo razvila. Na tisoče in tisoče ljudi potuje iz države v državo v poletnih mesecih, in ob glavnih cestah se vrstijo številne turistične kabine in domovi, ki oddajajo sobe v najem turistom. Poleg tega pa je sedaj že na tisoče priklopnih avtov ali trejlerjev, ki so male hišice, pripete k avtomobilu. To je seveda najnovejši pojav potovanja in letovanja, kajti na ta način lastnik s seboj vozi svoje stanovanje: kuhinjo, spalno sobo, kopalnico in počivališče. Na tisoče in tisoče avtov je na ameriških cestah na deželi, na tisoče in tisoče ljudi se prepeljuje sem in tja. Kako se je način potovanja v Ameriki v zadnjem dobrem desetletju spremenil, ni skoro verjetno. In vsepovsod so glavne ceste tlakovane iz države v državo.

Dne 7. avgusta se bo v veliki Mestni dvorani na bližnjem Chisholmu vršila velika svatba, ko se bo poročila Mary Smoltz, najstarejša hčerka iz občeznane Smoltzove družine, s češkim fantom Maksom Norbergom. Nevesta je že od svojega rojstva članica SNPJ, mati pa je znana delegatom in delegatinjam s konvencije SNPJ iz leta 1933. Na svatbi bo mnogo sorodnikov, prijateljev in znancev. Vršijo se velike priprave.

Naj dodam še par podatkov o tej družini, s katero se poznam že več desetletij. Mrs. Mary Smoltz, nevestina mati, se je rodila na Elyju, Minn., in dobro se spominjam njenega rojstva. Z njenim očetom sva tisti dan skupaj opravljala večerno ali nočno delo. Njen oče je nagloma umrl, parletno Mary pa je mati odpeljala v staro domovino v ribniški okraj. Pozneje, ko je dorasla, se je vrnila v Ameriko in ko se je možila, sem bil na njeni svatbi—sedaj, dne 7. avg. t. l., pa bom na svatbi njene starejše hčerke. Njen sin France, kakor že znano, je v tej okolici splošno znan kot igralec na harmoniko, ker redno nastopa na radioprogramih. On slovi kot najboljši harmonikar v svoji okolici.

Na svatbi sedmega avgusta bo mnogo ljudi iz raznih krajev, kakor sem že omenil, tako tudi nekdo celo iz Slovenije.

Matija Pogorelc.

Major Humberto Galleani, poveljnik mednarodne brigade, ki se bori na strani armade španske ljudske vlade.

Piknik kluba št. 4 JSZ

La Salle, Ill.—Kakor je že bilo naznanjeno v Prosveti, se bo piknik kluba št. 4 JSZ vršil v nedeljo, dne 1. avgusta, na Strellovem prostoru. Imeli bomo vse pripravljeno: dobro jedačo in pijačo in pa dobro godbo, tako da bomo ustregli starim in mladim. Pričakuje se velika udeležba. Zabave bo dovolj za vse naše piknikarje. Zato se pa odločite, da pridete na naš nedeljski piknik tudi vi. Naš klub uljudno vabi vse sodruge in somišljenike iz La Salla in iz bližnjih naselbin Oglesby, De Pue in drugih, tako tudi drugo občinstvo. Na veselo svidenje v nedeljo na pikniku našega kluba na označenem prostoru! **John Strell, (2).**

Lewis končal stavko v "kaptivnih" premogovnikih

Pittsburgh. — Voditelji rudarske unije UMW so naročili rudarjem pri treh neodvisnih jeklarskih družbah, naj se vrnejo na delo. Izjema so le premogovniki Republic Steel korporacije, kjer se bo rudarska stavka še nadaljevala. V rovih Bethlehem Steel, Inland Steel in Youngstown Sheet & Tube je bila stavka "poravnana na podlagi začasnega sporazuma, dokler ne pride do sklenitve pogodbe," je rekel Patrick Fagan, predsednik petega rudarskega distrikta.

—Federated Pictures

Sloviti ruski letalci, ki so v 62 urah napravili epohalni transpolarni polet iz Moskve v južno Kalifornijo, kjer so pristali v San Jacintu. V tem rekordnem neprestanem poletu so napravili 6262 milj. Od leve na desno so: Pilot Mihael Gromov, pomožni pilot Andrej Jamašev in navigator Sergej Danilin.

Malo tega in onega

Ivan Molek

Moralna kriza v cerkvi v Jugoslaviji

V newyorškem Svijetu čitam sledeče:

"Čitateljem ni treba misliti, da so šovi stični elementi v katoliški cerkvi v Jugoslav kaj bolji od šovinističnih elementov pravosl ne cerkve. So predstavniki katoliške cerk ki so stopili v diktatorsko vlado leta 1929, osnovano na pogaženju prisege; dalje so ta ki v imenu krščanske vere očitno pridiguje fašizem in diktaturo nad narodom. Nadalje v Jugoslaviji vodilni katoliški duhovniki, ki ne sramujejo prevzeti ministrstva za notra stvari in na ta način prevzamejo na svojo v odgovornost za vsako policijsko krivico v dr vi in za vsako kapljo po nedolžnem pre ljudske krvi v Jugoslaviji. Šovinistični menti pravoslavne in katoliške cerkve, ki dr drugemu otimajo verske pristaše, se zdaj sajo v izzivanju bratomornega boja med S in Hrvati. Namesto miru, ljubezni in spora ma so napeli vse sile, da v imenu vere pose jo čim več strupa jeze in sovraštva med na dom in to svoje nekrščansko delo pokrivaj Kristovim križem."

Tako piše pravoslavni Hrvat dr. Stojan P bičevič, ki ostro žigosa voditelje pravoslavj Jugoslaviji, kateri bi radi sedanji spor z vl zaradi konkordata izrabili proti Hrvatom zivajoč jih "Šokadija" (pravoslavnim Srb so katoliški Hrvati in Slovenci "Šokci"). P bičevič, sam pravoslavec, obtožuje pravosla cerkev, da je zavrgla svoje demokratične t dicije in se popolnoma postavila v službo d tature, katero je tudi sama začela izvajati s svojimi verniki, zdaj pa ta cerkev vpije, da je Stojadinovičeva vlada pustila na cedilu sa zato, da se prikupi Hrvatom in Rimu.

Toda dr. Pribičevič ne vidi nobene razl med voditelji pravoslavne in voditelji katoli cerkve v Jugoslaviji, kakor opozarja v gorn vrsticah. Voditelji obeh cerkva v Jugosla so med izkoriščevalci ubogega ljudstva.

Kadar se zlikovci pokavsajo med seboj, te izpovejo resnico . . .

Motorna ali raketna letala?

Clarkovo vseučilišče v Worcestru, Ma je povprašalo polkovnika Lindbergha za s kovno mnenje, ali se bodo v bodočnosti mot na letala zamenjala z raketami. Slavni let je svoje naziranje sporočil vseučilišču pisme in sicer je dejal med drugim to, da ima p blem dve strani, trgovsko in vojaško.

Verjetno je, da bodo raketna letala v bod vojni imela veliko ulogo, kajti takšna letala sposobna prevažati razstreliva dosti hitreje go današnja letala in tudi dosti dalje, nego mogoče streljati z daljnostrelnimi topovi. kar se tiče uporabe raketnih letal za pre žanje ljudi, pomena novega izuma ne kaže p cenjevati.

Dandanes se velika brzina, ki jo more r vijati raketno letalo v stratosferi, torej v s raj brezzračnem prostoru, n. pr. na poti iz merike v Evropo ne da povsem izkoristiti, ker se ta brzina na razdalji med obema celina da izkoristiti pač samo polovično, saj mora talo doseči najprvo znatno višino. Kakšne n večje brzine bodo raketna letala v bodočn dosegla, danes še ne moremo povedati, ki teoretično ni zanje nobene meje. Vsekako gotovo, da je raketa edini prevozni pripomoč ki more nekoliko sto krati prekositi brzino n hitrejših letal.

Kar je povedal Lindbergh o bodočnosti ketnih letal, je videti danes morda fantas no, toda pomisliti je treba, da je baš v podr ju aeronavtike v zadnjih 30 letih marsika ra fantazija postala resničnost. Želeti bi b le to, da bi se raketna letala uporabljala miroljubne, ne pa tudi za vojne namene.

Gozdni človek v bolnišnici

V Ankumskih gorah nedaleč od Osnabruec v Nemčiji so našli v gozdu popolnoma izčrj nega čudaka Johanna Klaasa, ki je 30 let p živel samo v gozdovih, čeprav je bil sin imo tejšega posestnika iz bližine in je podedo njegovo posestvo. Ni ga bilo pripraviti do ga, da bi živel pod streho.

Celo v mrzli zimi je spal zunaj v goščavi v majhnih jamah. Edino v prekomerno mr zimi leta 1928-29 je spal v majhnem skedn Oblačil se je v kože, brado in lase si je pus seveda rasti, kakor je bog hotel. V bolniš so mu brado in lase temeljito porezali in t ni govora o tem, da bi nosil živalske kože, n mestu običajne bolniške obleke. Radovedni s kako bo živel potem, ko pride iz bolnišnice.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 30. julija 1917.)

Domače vesti. V Eldoradu, Ill., je umrla 3 letna Helena Hvalica, članica SNPJ, ki je z pustila moža in štiri majhne otroke.

Delavske vesti. V Chicagu so zastavkali o bališčni čuvaji in kretničarji, na treh železn cah.

Svetovna vojna. V ruski armadi izginja pr paganda, toda ruska fronta je še razrahljana Boji oživljajo na francoski fronti.

Ruska revolucija. Začasna vlada se zn trudi, da zatre anarhijo v Rusiji. Boljševiš propaganda se je silno razpasla povsod.

..esti s Primorskega

.. V Gorici ob Tržaški .. pogorelo gospodarsko .. Ivana Zavadlala. V .. pri Gorici je gorelo v .. Marije Kumar. V Senože.. požar upepelil dve po.. nastala škoda presega .. lir.

..občnem zboru fašja v .. je fašistični pokrajinski .. ugotovil, da šteje ko.. fašjo 600 članov. Od .. jih je 60 udeležilo vojne .. Eden je padel, in .. Viktor Colja, trije pa so .. eden je bil odliko.. srebrno kolajno, 12 pa z .. križcem.

..Tomaževice so našli .. ko so se podajali na .. truplo 78 let starega Vin.. Mesarja. Zadela ga je .. kap.

..rovici pri Komnu je u.. v vaškem kalu 8 letna Al..

.. po sončarici. 13 letni .. Gerželj iz Podgrada je .. na vozu svojega očeta, ko .. vračal po prodaji drv .. domu. Ker pa je močno .. sonce, je dečka zadela .. Prepeljan je bil v .. bolnišnico, a je nasled.. umrl.

.. pšenice na Goriškem. .. merodajnih krogov se .. letos v goriški po.. 75 tisoč stotov pšenice .. 55 tisoč stotom lani.

.. na Krasu. Odstopil je .. fašistični tajnik dr. .. Rizzo. Na njegovo me.. imenovan Gvidon Tra..

.. vihar je 10. jul. divjal .. Goriški. Povzročil je .. škodo. Beležiti je .. nesreč radi udara stre.. Krminu je strela ubila .. deklico, v Krumski okoli.. ožgala dve dekleti. .. v ulici Manzano št. 26 .. zanetila požar, ki bi .. imel hude posledice, ker .. hiši nahajala precejšnja .. vnetljivih snovi. Mest.. brambi pa se je pra.. posrečilo pogasiti ogenj.

..Peter na Krasu. Naša ob.. dobila nov sedež fašja. .. zadnji seji je občinski .. prispevati 40 tisoč .. zgradbo poslopja. Isto.. je občina sklenila odsto.. brezplačno potrebno zemlji..

.. pri Kobaridu. Težak .. avto tvrdke Sartovi iz .. je povozil domačinko 51-.. Katerino Kurinčič. Rešil.. jo je prepeljal v zelo ne.. stanju v goriško bolni..

.. Krasu se vršijo v zadnjem .. številna predavanja za .. kmetijstva. Priporo.. Krašovcem in se jim tudi .. brezadevno nasveti za čim .. pridelovanje pše.. ter razširjanje goji.. drevja.

..potujčevalnice za naše otroke

..rica, julija 1937. — Že od .. početka stremi fašizem .. za tem, da da našim va.. več svojih šol. Leto za .. odpirajo v manjših vaseh .. dvorazrednice, na sede.. pa poleg že obstoječih .. otroške vrtce, v katere .. starši pošiljati svoje otročiče. Posebno skrb posvečajo zlasti obmejnim vasem. To nam potrjujejo tudi zadnje vesti, po katerih bodo samo v idrijski občini zgradili letos tri nova šolska poslopja. Tako bosta dobili vasici Zavratec in Vrsnik, ki ležita neposredno ob meji nad Žirmi, letos vsaka svoje novo šolsko poslopje. Seveda moramo pri tem pripomniti, da sta sicer majhni vasici zelo oddaljeni od drugih in je zlasti po zimi otrokom težko obiskovati precej oddaljene šole. Ravno tako nameravajo letos zgraditi novo šolsko poslopje v Srednji Kanomlji, od koder so do sedaj obiskovali otroci šolski pouk v Grenji Kanomlji ali pa v Spodnji Idriji. Ker je pa dolina Kanomlja zelo raztegnjena, ter posestva raztresena, bo ta nova šola zelo olajšala otrokom obiskovanje šolskega pouka, posebno v zimskem času. Vse tri vasi spadajo danes pod idrijsko občino in bo padlo celotno breme za vzpostavitev teh treh novih šolskih poslopij tudi nanjo. Idrijska občina je že oskrbela potrebne načrte in proračune, kar bo občutno obremenilo njene že itak slabe finance. Saj ima idrijska občina, ki šteje nekaj okrog 14,000 prebivalcev, danes z novimi že dvanajst šol. K temu naj še pripomnimo, da so vse te vasice okrog Idrije, ker so vse raztresene po hribih in je ves teren okrog Idrije zelo hribovit in malo rodoviten. Idrija sama pa tudi nima razen rudnika ničesar, kar bi prinašalo kakšne posebne dohodke.

Ravno tako bodo še letos gradili novo šolsko poslopje na Ravneh pri Grgarju pod Sv. Goro. Idrijska kot tudi grgarska občina sta odkupili že potrebna zemljišča. Goriški pokrajinski upravni odbor je te dni odobril vse potrebne izdatke in načrte za te šole.

Potrebno bi bilo pozdraviti to brigo fašisitčnih oblasti, če bi bile te šole namenjene onemu namenu, katerega želimo tudi mi: da bi se naši mladini nudilo čim več prilike in možnosti izobrazbe, trdne podlage za današnje težko življenje kot tudi prepotrebnega pouka v gospodinjstvu. Toda na žalost stremijo fašistične oblasti za vsem drugim, to je, da bi čim hitreje izneverili naše otroke materinemu jeziku in lastni zemlji.

Naši ljudje na fašističnih slavnostih

Reka, julija 1937. — Na Reki sta bili kar dve zaporedni fašistični slavnosti. Na prvo je bila vožnja s celodnevno prehrano popolnoma brezplačna. Za obisk druge svečanosti so morali udeleženci plačati 1.50 in s tem so bili poravnani stroški za vlak tja in nazaj ter za celodnevno prehrano. Mimogrede naj bo povedano, da ne bi kdo mislil, da je stroške za prehrano itd. krila fašistična organizacija ali kdorkoli, da so bile naše občinske uprave tako velikodušne, da so se obvezale poravnati stroške vsaka za svoje udeležence. Dne 2. maja pa so zbrali in privedli na Reko žene iz naše pokrajine. In videli smo v sprevodu stare kmetske ženice iz Pivke in Kastavščine, iz Brkinov in Čičarije, ki ne znajo niti besedice italijanskega, nosęč v rokah table z napisi, ki so poveličali fašizem, da so one dobre matere fašistov, da smo vsi dobri fašisti in da vsi verno sledimo Duceju.

Na neki drugi taki fašistični svečanosti smo spet zapazili delavce tvrdke Tomšič iz Il. Bistrice v Reški dolini; ti delavci so bili poslani od gospodarja samega in so si po gospodarjevem naročilu morali sami oskrbeti table z napisi, ki so v samih superlativih poveličali Duceju itd.

Problem napeljave vodovoda v Trnovem

Trnovo, julija 1937. — Poročali smo že o predpripravah za napeljavo vodovoda v Trnovem. Toda kot izgleda, vodovoda ne bodo mogli dogotoviti, ker primanjkuje materijala. Za betoniranje rezervoarja in druga dela je podjetje prosilo za 20 ton železa, med tem ko so mu oblasti dovolile samo 2 toni. Delo na vodovodni napeljavi, katere proračun znaša milijon 600 tisoč lir, bodo morali najbrže prekiniti. Tako se bo ta prepotrebna inštalacija, ki bi morala biti izvedena že pred vojno, spet zavlekla. Občinska uprava pa bo morala pitno vodo dovažati z nalašč za to pripravljenimi vozovi po trgu. Delo samo sicer počasi napreduje. Kar je strokovnih del opravljajo nalašč za to poslani delavci iz južne Italije. Domačini dobijo zaposlitev pri tem delu le kot navadni delavci pri kopanju in drugih pomožnih delih. A teh je le malo, zato je naših ljudi tudi malo zaposlenih. Zgleda, da je za nas dovolj, če gledamo kako tujci delajo in že smo zaslužili in če sline cedimo ko tujci jedo in že smo siti!

Da bo naš človek čim bolje odvisen od fašističnih oblasti

Trst, julija 1937. — Fašistični režim je med mnogimi bitkami uvedel pred nekaj leti tudi bitko za zboljšanje kmečkih domov, kar je za južne kraje Italije povsem potrebno in je bil za to že skrajni čas. Saj dobro vemo, kakšne stanovanjske razmere vladajo tam. To bitko so prenesli sedaj tudi v naše kraje. Naš kmet bi moral biti tega nadvse vesel, toda dobro ve, če se poda tej zapeljivi vabi, da so mu dnevi njegovega samostojnega gospodarstva na lastni zemlji spet prikrajšani. Saj že itak ali zelo težko zmaguje bremena ali jih pa sploh ne zmore več. Fašistična vlada je to akcijo za obnovo in zboljšanje kmečkih domov v naših krajih izdatno podprla. Prevzela je določen odstotek obresti za posojila, ki bi jih posamezni kmečki posestniki najeli pri raznih denarnih zavodih tako, da bi se posojila jemalcem olajšala amortizacija dolgov. V tržaški pokrajini je prevzela ta posojila tržaška hranilnica, ki je stavila v to svrho na razpolago 1,000,000 lir. Ta fond je določen za posojila v prvih prihodnjih petih letih. Obresti bodo znašale le 4 od sto. Posojila bodo odobravali v višini od 3,000 lir do 60,000 lir. V koliko bodo naši kmetje segli po teh posojilih bomo šele videli, jasno pa je, da kdor se bo skorajžil, se bo moral odpovedati svojemu posestvu.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Splošno glasovanje v časnikarski uniji

Člani se bodo izrekli o zaključkih zadnje konvencije

New York. — (FP) — Člani časnikarske u n i j e American Newspaper Guild bodo imeli priliko, da bodo izrazili svoje mnenje o zaključkih sentlouiske konvencije z referendumom, katerega je že odredila eksekutiva unije.

Konvenčni zaključki so bili za konservativne elemente preradikalni. V raznih krajih so kmalu po konvenciji pričeli z akcijo za splošno glasovanje in poslali glavnemu stanu več iniciativnih predlogov. Eksekutiva je na svoji zadnji seji soglasno potrdila vse predloge in pozvala nezadovoljne elemente, naj sestavijo s k u p n i iniciativni predlog, ki bo kril vse sporne točke.

Teh točk je sedem. Na prvem mestu je konvenčni zaključek za priključitev časnikarske unije k CIO, na drugem raztegnitev jurisdikcije na upravniške, cirkulacijske in oglaševalne departmente oziroma uslužbence, na t r e t j e m farmarsko-delavska stranka, za katero se je izrekla tudi zadnja konvencija. Na četrtem mestu je resolucija, s katero se je konvencija izrekla za španske lojaliste; na petem zahteva konvencija večje vladne apropriacije za relifna dela pod WPA; na šestem akcija konvencije, s katero je podprla Roosevelta v boju za reformiranje vrhovnega sodišča, na sedmem pa zahteva za vzpostavitev podpredsedniškega mesta za reporterje pri časopisnih agencijah.

Za vse te točke se je konvencija izrekla z veliko večino, za priključitev k CIO na primer s 118 proti 18 glasovom.

Revolta konservativnega elementa proti zaključkom konvencije je prišla istočasno kot organizirana kampanja časopisnih magnatov proti uniji z ene strani, z druge pa kampanja Ameriške delavske federacije za razbitje časnikarske unije.

Pod eno ali drugo pretvezo so bili zadnje čase v raznih krajih, predvsem v Chicagu in v manjši meri tudi v New Yorku, odslovljeni vodilni člani unije. V Chicagu so magnatje pričeli odprto intrigirati proti uniji in strašijo člane pri vseh listih na razne načine. Več vodilnih unionistov je moralo že iz mesta radi odslovitve.

Po raznih mestih, kjer ima guild svoje postojanke, je pa Green poslal na delo svoje organizatorje z nalogo, da razdvoje unijo z ustanovitvijo unij ADF. Za sodelovanje se je Green obrnil na vse časnikarske magnate, katerim obljubuje konservativno unijo, ki se ne bo zanimala za nobena delavska in politična vprašanja, marveč bo striktno — "ameriška".

Green proti burbonskim amendmentom

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kampanj in v splošnem napravil iz unij "odgovorne institucije," ker je najnovejši krik velebiznisa. Na Greenov pritisk jih je vsaj začasno umaknil. To je tudi dokaz, da ima Green, oziroma Ameriška delavska federacija velik vpliv v kongresu.

Na drugi strani je stopila v akcijo tudi Lewisova Delavska nestrankarska liga, pred katero poslanci mogoče nimajo rešpekta, imajo pa strah. Njen podpredsednik in direktor E. L. Oliver je vsem kongresnikom in senatorjem poslal pismo, v katerem pravi, da bi bilo končanje kongresnega zasedanja b r e z sprejetja te postave "malo manj kakor i z d a j s t v o ameriškega ljudstva." Naj bo odprto povedano — je pisal — da bo sedanji način uvaževanja tega osnutka o plačah in delovniku med najvažnejšimi vprašanji pri kongresnih volitvah leta 1938, katerih se bo delavstvo udeležilo dobro informirano in tudi ne bo brez vodstva.

To pismo je takoj učinkovalo na odsek nižje zbornice, predvsem pa na njegovo novo predsednico Mary T. Norton, ki je bila obtožena, da vodi sabotažo proti osnutku. Ona je to takoj zanikala in izjavila, da bo odsek kmalu prišel pred zbornico z osnutkom.

Včeraj je ta odsek dokaj liberaliziral osnutek. Sprejel je z enim glasom večine zahtevo kongresnika R. T. Wooda iz Missourija in določil, da sme komisija petih lčanov, ki bi izvajala zakon, določiti minimalno plačo ne manj ko 40c in ne več ko 70c na uro, maksimalni delovnik pa znižati na 35 do 40 ur v tednu. Proti tem določbam so burbonci v obeh zbornicah takoj dvignili glas.

Te določbe se močno razlikujejo od osnutka v senatu. Senatni predlog določa, da minimalne plače ne smejo presegati 40 centov na uro in maksimalni delovnik ne znaša manj ko 40 ur v tednu.

Reakcionarni senator Copeland iz New Yorka je v obštruktivne svrhe tudi nameraval pripeti predlog proti linčanju k temu osnutku. Od tega ga je odvrnil senator Barkley, vodja demokratske večine, ko mu je obljubil, da bo antilinčarski osnutek prišel na dnevni red pred zaključkom kongresa.

Clevelandska policija se dobro postavlja

(Nadaljevanje s 1. strani.)

traj smo imeli na piketni straži nad 2000 mož. Poslužujemo se naših pravic do mirnega piketiranja in nagovarjanja štrajkolomcev, naj puste delo. Pred tovarno ni bilo nikakršnih neredov. Mi smo ubogali policijo, ko je nam ukazala, naj se postavimo na vsako stran ceste. Nikogar nismo skušali napasti. Ker smo bili uspešni in pregovorili mnogo štrajkolomcev, da so se vrnili domov, je prišlo več sto vaših policajev, ki bi morali biti nevtralni. Pričeli so razbijati naše piketne vrste in spremljati skebe v tovarno," je Balint povedal županu.

Od njega je zahteval tudi enforsiranje zvezne postave, ki prepoveduje importiranje stavkolomcev iz ene države v drugo. Župan se je zvijal in zvrgel vso odgovornost na druge mestne uradnike in zvezno vlado.

Japonci udrli v Peiping; boj za pristanišče Taku

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kot žandarje v okupiranih mestih. Japonske bombe so ubile in ranile na stotine kitajskih vojakov in civilistov.

Tokio, 29. jul. — Trideset Japoncev je bilo ubitih in deloma ranjenih, ko je ekspresni vlak včeraj trčil ob drugi vlak na postaji Okajami med Osako in Hirošimo.

Polovična justica v zadevi delavcev

San Francisco. — Zvezno prizivno sodišče je odredilo, da mora Pacific Greyhounds Bus Co. vrniti delo dvema odslovljenima šoferjema in jima izplačati mezdo za ves čas brezposelnosti. Ni pa hotelo vzdržati odloka zveznega delavskega odbora, ki je ukazal, da mora družba razpustiti kompanijsko unijo. Sodišče je le odredilo, da družba ne sme dominirati unije, niti je podpirati finančno.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

GLAVNI ODBOR

UPRAVNI ODSEK:

Vincent Cainkar, predsednik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider, gl. tajnik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Gradishek, pomoč. taj....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vogrich, gl. blagajnik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Filip Godina, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Molek, urednik glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:

Andrej Vidrich, prvi podpredsednik....669 Russell Ave., Johnstown, Pa.
Frank Bolka, drugi podpredsednik....523 S. 15th St., Milwaukee, Wis.
John Podboy, Jr., prvi distriktni podpredsednik....Box 327, Strabane, Pa.
Camilus Zarnich, drugi distriktni podpredsednik....3567 W. 65th St., Cleveland, Ohio
John Klansek, tretji distriktni podpredsednik....614 Todd St., La Salle, Ill.
Edward Tomsic, četrti distriktni podpredsednik....Box 634, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODSEK:

Math Petrovich, predsednik....353 E. 151st St., Cleveland, Ohio
Vincent Cainkar....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vider....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vogrich....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Olip....231 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
Donald J. Lotrich....1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
Jacob Zupan....1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.

POROTNI ODSEK:

John Gorsek, predsednik....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Frank Barbich....19511 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
Anton Sular....Box 27, Arma, Kansas
Frank Vratarich....314 Tener St., Luzerne, Pa.
John Trčelj....Box 257, Strabane, Pa.

NADZORNI ODSEK:

Frank Zaitz, predsednik....2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Fred Malgai....25 Westclox Ave., Peru, Illinois
Milan Medvesek....16202 Arcade Ave., Cleveland, Ohio

Raketirji na čelu 'državljanskega odbora'

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bodo lahko nastopali kot člani te organizacije. Kakšne halje bodo imeli — bele ali črne — poročilo ne pove; lahko bo dvobojnica, kakor bo že odredila "narodna eksekutiva" omenjenih petih raketirjev, ali pa "Grand Imperial Wizard" Evans.

V tej "narodni eksekutivi" sta dva reševalca duš: John H. Stanton, pastor westmontske presbiterijanske cerkve v Johnstownu, ki je predsednik, in Rembert G. Smith, gromovnik zakotne metodistične episkopalne fare v Pryorju, Okla.

Stanton se ne odlikuje po drugem, kakor da je zvest služabnik in oproda Bethlehem Steel korporacije. Oklahomski Smith pa se je sam predstavil takole na johnsownskem zborovanju: "Vi gledate v oči človeku, ki je odgovoren za razbitje nestrankarske lige na srednjem zapadu. Boril sem se za to stvar, za splošno organizacijo (vigilantov) že šest mesecev. Na tej stvari že delam 14 let."

Poleg teh dveh Kristusovih služabnikov (?) so v "narodni eksekutivi" sledeči: L. W. Campbell, "tajnik vseh mogočih stvari" v Johnstownu, kakor je sam navedel svoje kvalifikacije. S Stantonom vred je bil v ospredju boja za zdrobitev jeklarske stavke pri Bethlehem Steel korporaciji.

Nadalje je bivši urednik klanovskega glasila Don Kirkley, ki zdaj izdaja v Washingtonu, D. C. "farmarski" list po imenu The National Farm News. List ima malo farmskih vesti, toda veliko raketirskih oglasov o raznih ničvrednih ali celo škodljivih medicinah in podobnem.

Tajnik "narodne eksekutive" je Ormsby McHarg, pomožni trgovinski tajnik pod Taftovo administracijo. Nekdaj je bil odvetnik, toda ta poklic je na pritisk newyorških oblasti izgubil vsled poneverbe denarja pri Commonwealth Finance Corp., pri kateri je na svoj način služil kot blagajnik.

To so torej voditelji "narodnega odbora državljanov", ki bodo reševali deželo "po deset dolarjev od kosa". Omeniti je treba še oglaševalno f i r m o Thornley & Jones v New Yorku, "možganski trust" najnovejšega vigilantsko - raketirskega gibanja Amerike. Tudi ta firma dela "po toliko od kosa" — dolarja. Firma je priznala, da so veliki oglasi, katere je zadnjič imela v velikih dnevnikih širom dežele, stali skoraj $100,-000. Odkod je prišel denar, firma ni povedala, toda od revežev gotovo ne.

Transportna unija CIO zmagala pri volitvah

New York. — Nedavno ustanovljena industrijska u n i j a transportnih delavcev CIO je izvojevala novo zmago, ko se je 832 delavcev izmed 1105 pri Fifth Ave. Coach Co. izreklo zanjo pri tovarniških volitvah. Od delavskega pokrajinskega odbora je takoj dobila poverilnico kot edina zastopnica delavcev pri kolektivnem pogajanju. Unija je naznanila, da bo za delavce pri tej družbi zahtevala večje plače in skrajšanje delovnika.

Filadelfijski župan bojkotira ruske letalce

Philadelphia, 29. jul. — Trije sovjetski letalci, ki so zadnjič napravili epohalni transpolarni polet iz Moskve v južno Californijo, ne bodo prihodnji ponedeljek v tem mestu deležni nobenega oficielnega sprejema. "Liberalni" župan Wilson je vsem mestnim funkcionarjem prepovedal izkazati kakršnokoli čast ruskim letalcem in sploh vsak oficielni sprejem.

Girdlerjev apostol se je podal delavcem

St. Louis. — Kakor Tom Girdler, tako se je tudi tukajšnji podjetnik David Blanton zaklinjal, da ne bo nikdar priznal unije in podpisal kolektivne pogodbe z unijo United Creamery Workers. Storil je oboje in poleg še zvišal plače za 10%, znižal delovnik na 40 ur v tednu, sprejel na delo vse stavkarje in jim dal druga izboljšanja.

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja John Poženel, zadnji njegov naslov je bil P. O. Box 77, West Winfield, Pa., poročati mu imam zelo važne stvari iz starega kraja, stvari, ki se tičejo njegovega brata. Rojake prosim, če kdo ve njegov naslov, da mi to sporoče, ako bo pa sam čital ta poziv, naj se nemudoma prijavi pismeno na moj naslov: S. Ogrizek, 1337 Virginia Ave., Monaca, Pa. Box 5 —(Adv.)

—Federated Pictures.

..deija pod kap. Slika nazorno kaže bedni položaj 70,000 farmskih brezdomcev, ki so radi praš.. viharjev, izprane zemlje po nalivih ali vsled rubežni izgubili farme na jugozapadu ter se podali .. za kruhom po svetu. Tisoči so pribežali v dolino San Joaquin, Cal., kjer žive nomadsko .. v takih kolibah, kakor jo vidite na sliki, kjer si William Monds in njegova žena iz Okla.. gradita svoj "dom." Mnogo teh žrtev naravnih in človeških katastrof strada do skrajnosti, .. otroci so brez šole in med njimi se pojavlja tudi tifus.

—Federated Pictures.

Dramatiziranje antiunijskega boja z letali, katerih so se poslužili reakcionarni interesi v Nantucketu in Martha's Vineyardu, Mass., ko so zastavkali mornarji v tamkajšnjih lukah. Gospodarji teh otokov so tudi zagrozili, da se bodo—odcepili od Združenih držav in postali podaniki britske krone—vse to v svrho antiunijske agitacije.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih z epilogom—Poslovenil *Vladimir Levstik*

Zakaj, koliko je pretrpel, ko je vašemu bratu roke poljubljal in vpil: 'Odpustite papačku, odpustite papačku'—tega ne ve nihče razen Boga in mene. In tako, vidite, spoznajo naši otročički — se pravi, ne vaši, ampak naši, otročički preziranih, a plemenitih siromakov, že z devetimi leti, kaj je pravica na svetu. Bogatim je daleč do tega: ti vse svoje življenje ne izmerijo take globine, a moj Iljuška je v tistem trenutku, na trgu, ko mu je poljubljal roke, prav v tistem trenutku je spoznal vso resnico. Ta resnica ga je prevzela in potrla na veke," je strastno in spet nekam ves iz sebe rekel štabni kapetan ter udaril z desno pestjo ob levo dlan, kakor da hoče vidno pokazati, kako je "resnica" potrla njegovega Iljušo. "Še tisti dan ga je pograbila groznica, vso noč se mu je bledlo. Ves tisti dan je malo govoril z menoj, kar molčal je in molčal, toda opazil sem: gleda, gleda name iz kota in se čedalje bolj nagiblje k oknu ter se dela, kakor bi se učil nalog, a videl sem, da mu niso naloge na umu. Drugi dan sem se napil in marsičesa ne pomnim, pregrešil sem se iz žalosti. Takrat je jela tudi mamica jokati — mamico imam silno rad — nu, in od žalosti sem ga polomil, za poslednji denar.

Nikar me zato ne prezirajte, gospod: pri nas na Ruskem so pijanci najboljši ljudje in najboljši ljudje so pri nas največji pijanci. Nu, in tako vam ležim — Iljuše se tisti dan slabo spominjam — a prav tisti dan so se mu bili paglavci v šoli že na vse zgodaj začeli posmehovati: 'Omelo,' vpijejo nanj, 'tvojega očeta so za omelo vlekli iz krčme, ti pa si tekel zraven njega in prosil odpuščanja.' Tretji dan, ko je spet prišel iz šole, ga gledam in ga kar ne morem spoznati, tako je bil pobledel. 'Kaj ti je?' pravim. On pa molči. Nu, v dvorih se ni kazalo razgovarjati, mamica in dekleti bi se bile takoj udeležile — ne glede na to, da sta bili dekleti že vse zvedeli, že prvi dan. Varvara Nikolajevna je bila že začela renčati: 'Burkači, pajaci, ali pamet vobče še kaj zaleže pri vas?'

'Tako je,' pravim, 'Varvara Nikolajevna, ali pamet vobče še kaj zaleže pri nas?' S tem sem se je otresel za tistikrat. Proti večeru pa sem odvedel dečka na izprehod. Treba je vedeti, da sva hodila že preje vsak večer na izprehod, prav po tej poti, koder greva zdaj midva, od naših dvoriščnih vrat pa tja do onegale velikega kamna, ki leži samcat in sam ondile ob plotu na cesti, kjer se začenja mestni pašnik: kraj je tako samoten in lep. Greva z Iljušo, njegova ročica leži v moji roki kakor po navadi; majceno ročico ima in prstki so mu tako tenki in mrzli, na prsih mi boleha, siromaček. — 'Papa,' pravi, 'papa!' — 'Kaj?' mu rečem, videč, kako se mu svetijo očke. — 'Papa, kako te je ondan, papa!' — 'Kaj morem, Ijuša,' pravim jaz. — 'Ne pobotaj se z njim, papa, ne pobotaj. Šolarji pravijo, da ti je dal za to deset rubljev.' — 'Ne,' pravim, 'Iljuša, za nič na svetu ne vzamem več denarja od njega.' Kar stresel se je ves in zgrabil mojo roko v svoje ročice in jo začel spet poljubljati. — 'Papa,' pravi, 'papa, pozovi ga na dvoboj, v šoli me dražijo, da si strahopetec in ga ne pozoveš na dvoboj, deset rubljev pa vzameš od njega.' — 'Na dvoboj, Iljuša, ga ne morem pozvati,' odvrnem jaz in mu kratko pojasnim vse to, kar sem pravkar tudi vam razložil zastran tega. Poslušal me je do kraja. 'Papa,' reče, 'papa, vendarle se ne pobotaj: ko jaz odrastem, ga sam pozovem in ubijem!' Očke se mu kar bliskajo in gore. Nu, in pri vsem tem sem vendarle tudi oče, moral sem izgovoriti resnično besedo: ubijati je greh, mu pravim, pa bodisi tudi v dvoboju. — 'Papa,' reče on, 'papa, jaz ga poderem, kadar bom velik, s svojo sabljo mu izbijem njegovo sabljo iz roke in planem nanj in ga poderem, nato pa zamahnem s sabljo nanj in mu porečem: lahko bi te pri tej priči ubil, toda odpustim ti, evo!'' — Vidite, vidite, gospod, kak zanimiv proces se je izvršil v teh dveh dneh v njegovi glavici: ponoči in podnevi je mislil samo na to osveto s sabljo in najbrže se mu je tudi ponoči bledlo o tem. A tedaj je jel prihajati iz šole ves izprebit, predvčerajšnjim sem zvedel vse, in prav imate: nič več ga ne pošljem v to šolo. Zvedel sem, da se postavlja sam proti vsemu razredu in jih vse sam izziva; jeza ga je pograbila in srce se je užgalo v njem — kar ustrašil sem se zanj takrat. Pa greva spet na izprehod. — 'Papa,' me vpraša, 'papa, jeli, da so bogati močnejši od vseh na svetu? — 'Da,' pravim, 'Iljuša, ni ga na svetu močnejšega od bogatina.' — 'Papa,' de on, 'obogatel bom pa pojdem v oficirje in potolčem vse sovražnike; car me bo nagradil in tedaj se vrnem, in vobče se ne bo več predrznil . . .' Nato pomolči in spet izpregovori — ustnice so mu še vedno podrgetavale. — 'Papa,' pravi, 'kako malo prida je to naše mesto, papa!' — 'Da,' rečem, 'Iljušečka, naše mesto res ni najboljše.' — 'Papa, preselimo se v drugo mesto, v dobro mesto,' pravi, 'kjer nas nihče ne pozna.' — 'Preselimo se,' pravim, 'preselimo se, Iljuša — samo da pridemo do denarja.' Razveselil sem se prilike, da ga odvrnem od temnih misli, in jela sva sanjariti, kako se preseliva v drugo mesto in si kupiva svojega konja in voziček. 'Mamico in sestrici posadiva vanj, odeneva jih, sama pa pojdeva ob strani, le tebe bom včasih posadil na voz, jaz pa bom hodil peš zraven voza, kajti svojemu konjičku je treba prizanašati, vsi ne moremo sedeti — in tako odrinemo.' Razveselil se je tega, zlasti pa še misli, da bomo imeli svojega konjička in bo lahko sam jahal na njem. Saj je znana stvar, da se ruski deček že rodi s konjičkom. Kramljala sva dolgo, hvala Bogu, si mislim, raztresel sem ga in utolažil. To je bilo predsnočnjim, a snoči se je pokazalo še nekaj drugega. Spet je bil šel dopoldne v to šolo; vrnil se je mračen. Zvečer sem ga prijel za roko in ga odvedel na izprehod; toda mali molči in ne reče ničesar. Vetrc se je bil vzdignil, solnce je zašlo, zadišalo je po jeseni in mračilo se je že — midva pa greva, greva in obema nama je težko pri srcu. — 'Nu, mali,' pravim, 'kako bo, kadar se odpraviva na pot?' S tem sem ga hotel napeljati na včerajšnji razgovor. On molči, samo njegove prstke sem čutil, kako so vztrepetali v moji roki. 'E,' pomislim, 'slabo kaže, spet ima nekaj novega.' Prišla sva semkajle, kjer sva zdaj midva, prav do tega kamna, in jaz sem sedel nanj — a v zraku so bili izpuščeni vsi zmaji in so brneli in resketali, kakih trideset zmajev je bilo videti, saj zdaj je letni čas za zmaje. 'Vidiš,' pravim, 'Iljuša, tudi nama dvema bi bilo čas, da izpustiva lanskega zmajčka. Popravim ga, kam si ga pa skril?' Moj deček molči in gleda v stran, z bokom stoji proti meni. A tedajci je zažvižgal veter in dvignil oblake peska v zrak . . . Mali se je mahoma vrgel k meni, objel me z obema ročicama okoli vratu in me stisnil. Veste, če so otroci molčečni in ponosni in dolgo premagujejo v sebi solze, nazadnje pa vendarle izbruhnejo, kadar pade nanje veliko gorje, tedaj jim solze ne teko samo tako, ampak kar v potokih se jim ulijejo. S temi toplimi curki mi je zdajci oblil ves obraz. Krčevito je zaihtel, stresel se, objema me in stiska k sebi, jaz pa sedim na kamnu. — 'Papaček,' vzklika, 'papaček, ljubi papaček, kako te je ponižal!' Tedaj sem zaihtel tudi jaz in tako sediva objeta in oba drgečeva. — 'Papaček,' pravi 'papaček!' — 'Iljuša,' mu rečem, 'Iljušečka!' Nihče naju ni videl takrat, Bog edini je videl, morda mi bo vpisano v službeno razvidnico. Zahvalite se svojemu bratcu, Aleksej Fjodorovič. Ne, zaradi vašega zadoščenja ne bom naklestil svojega dečka!" (Dalje prihodnjič.)

Naj me strela ubije

France Borko

Zatresknil sem z durmi in stopil v predmestno krčmo. Za sabo sem bil zapri mračni postni večer. Dež. Po cesti se je cedilo blato. Vhod v posebno sobo. Pogledal sem vanjo. Neki odbor je menda sejal v zehajoči praznoti: tiščali so skupaj glave in ukrepali po svoje.

Pa me je potegnila za levo uho hreščeča popevka iz popljuvanega prostora in me zvabila med prostaške pivce. Takale pesem ti je včasih kot prijatelj. Postojiš, prisluhneš in že te drži, da ji pritegneš z besedo.

Prisedel sem k zabrojeni mizi, kjer je žmikal zadnji krajec svojega polička Mekusov Blaž — tako se mi je med pogovorom razkril z imenom — naplavljen na ta svet v gornji Savinjski dolini in zdaj ubog žagar.

Ko sem ga zmotil zatopljenega v samega sebe, je skomizgnil, češ, kaj se boš ti pajdašil z mano razcapancem, zlil ostanek pijače vase in me s podbočki poškilil. Prsasta postrežnica je sunila pred mene kupico s politrsko steklenico. Nekaj vsakdanjih gostov se je pobralo, malo so se še omihljavali in eden vinjen se je celo spotaknil ob prag. Odšli so z lahko noč. Smrdelo je po tobakovem dimu. Na stenskem koledarju sem komaj razbral številko tri in dvajset.

"Kaj vas je zaneslo od tam?" sem skušal poizvedeti od njega in mu natočil iz svojega. To ga je zajelo. Zaupljivost ga je zrahljala na njegovem stolu, da ga je potegnil bliže k meni. Poklical sem pol litra in še zopet, da se je njegov jezik, ki mu je najbrž tičal v zatilniku, razvezal. Vendar je grozno žmetno izkopal svojo preteklost iz sebe. Kar skomuckal je pri tem. Bil je človek sam vase zaprt.

"Oženjeni ste bili kedaj?" sem mu predrl kot z iglo gnojni tur, ki se mu je nabiral pol življenja in še več. Zvrnil je kozarec, si obrisal smrkljav nos z rokavom, in kakor bi ga bilo sram se razgaliti, je rekel: "No, pa naj bo!"

Oče mi je bil nepoznan. Zagrešil me je z mojo materjo, ki me je še cecatnjaka odstavila in dala služit najprej za pastirčka, potem za hlepčerja. Do vrha sem vseeno dorastel. Moj gospodar, stari Štefanec, me je nekajkrat oplazil z bičnjakom do mezlik, toda te so se mi zacelile, preden sem postal goden za vojaka in začel laziti za Cundrovo Zofko. Bila je edinka našega mejaša, — splavarstvo jim je bilo dedno — ki je imel kočo in svoj gruntec prislonjen ob goro.

"Lepa reč," so mi vzbujali po njem skomine Štefančev oče, "če mi boš zvesti sluga, bo še kdaj tvoja last. Pri Cundrovih se bom zavzel zate. Zofka ni šegava in prilična za gospodinjo."

Zofka me je marala. Uh, še zdaj me zgrabi, če se je spomnim z izpodrecanim krilom, tako zavratno zajetne in širokih bokov. Dečja babica mi je nekoč črhnila o njej, da je taka dobra plemenjača.

Stara dva sta me pa podila od hiše kakor cucka. Hlapca da bi vpregali z Zofko v jarem? Še oče ga ni maral priznati in naj bi naša bila kakor nalašč za takšno vragovo seme. Fej ga bodi!

Toda z Zofko sva kljub temu na skrivaj vozila in se divje parila. O, enkrat samkrat je bil Blaž blažen v svojem življenju!

Svetovna vihra je privršala. Cesar je vpoklical med drugimi tudi mene. Vzeti slovo od doma mi ni bilo hudo, saj doma prav za prav niti imel nisem. Edino Zofka se je udomila v meni, in bogme, kakor cmerikavec sem se cmikal, ko sem se moral od nje ločiti; saj se nisva niti še vzela predpisno.

Avgust je zavladal. Z Luč do železniške postaje se pot vleče, da je strah. Dvema mine hitreje. Zofka je šla z mano. Mnogo in premnogo sva nosila na srcih, da nama je pot hodila prekratka.

Hmelj je kazal rodno letino. Kobulje so mu visele v grozdih, da so se podprije šibile. Nebo kot steklo. Sonce naju je peklo na ražnju. Nekje izza Dobrovelj se je zrinil oblak, sličen hudičevemu topu. Zabobnelo je. Zofka si je brusila svoje bose pete ob moji srčni strani in drug drugemu sva obetala ostati zvesta. Z njenimi poljubi je bila posipana vijugasta cesta. Kaj bi se sramoval, bogve, ali bom še kdaj kresal kamenje po njen.

"Oh, Zofka, Zofkica, ali me zares ne boš pozabila?" sem dražeče podvomil. Šla sva ravno mimo kapelice Matere božje, o kateri še ni bilo slišati, da bi koga zapustila. Tedajci me je moja Zofka — o bogtejedalbaba! — zgrabila pod pazduho in me povlekla z ihto pred podobo, roteč me: "Blaž, naj me strela ubije, če bom kdaj vzela drugega ko tebe!"

Prižel sem jo k sebi iz vse svoje moške moči, za črnimi gorami se je zablisnilo. Molčala sva vsevdilj. Priganjal naju je od zadaj zapadni veter — zgorc. Vedro Savinjo je kodral, potoke solz sušil.

Vlak je prižvižgal, ne vedoč, da nas popelje v smrtni boj. Še opleten je bil kot kočija za svatbo. Nevesta moja, srečno, srečno!

V Celje, tako je ukazovalo cesarsko povelje. Ovinek mi je ugrabil Zofko za štiri leta. Iz veselega Celja so nas tirali kot klavno živino v Galicijo. Od tam pa sestradane na laško bojišče, kjer mi je kraško sršeče pazdirje spustilo desno oko.

Zofkina ljubavna pisma so bila sprva gosta kot svinčenke, potem so se zredčila in ni jih več bilo in ni. S steklenim očesom so me odpravili, naj grem, od koder sem.

Sililo me je, da bi prebral pismo, ki ga je Zofka med tem zapečatila in ne oddala, prebral bi ga rad in čeprav s slepim steklenim očesom.

Doma sem dobil Zofko z drugim poročeno. Preklel sem njo in tistega Židinovega Vinka, — saj zaman ni krščen tako — lump!, ki mu je stari Cunder dal grunt, ko jo je oženil. Ustrelil bi najrajši oba.

Ali prepustil sem maščevanje in odšel iz rojstnega kraja. Rodna zemlja me je žgala v podplate. Ni mi bilo obstati. Tako me je pahnilo semkaj.

V začetku je bilo zaslužka kolikor toliko, a še več gostilnic. V vinu sem našel pozabljenje. Kaj bi tisto, če sem bil pometač in zdaj žagam drva, vse vkup ni za drugo, da bi pognal k tristo vragom. Čujte, in v tisto mojo Zofko je čez nekaj let treščilo. Baje so ženske plele korenje. Pritiskala je soparica pasjih dni. Nad Raduho je vrelo. Utrgal se je blisk in Zofko je gromska strela ubila. Drugim se ni nič pripetilo. Bila je noseča in takšne ženske so strelovodne. Oh, jaz sem vsega kriv, jaz, ki bom kmalu vržen na gnojišče kakor gnili jajčni zaprtek, ter se ni moglo nikdar kaj poštenega izvaliti iz mene — pri tem pa mu je v dremavici spodrsnil komolec, ki se je opiral nanj, da je butnil s čelom ob mizni rob.

Stražnik je javil polnočno uro. Plačal sem in si zavihal ovratnik. Na razkrižju sva šla s siromakom narazen. Mlake so žlobudrale ob pocestnih svetilkah, pršilo pa ni več. Pogledal sem za njim. Njegova sloka zapotegnjena senca se je slikala na pločniku sključena. Poznalo se ji je breme kakih pet in petdeset let.

In tako dalje . . .

Gospod Černač (po večerji): "No, ženka, kaj nameravaš nocoj početi?"

Gospa Černačka (skomigne z rameni): "Nič posebnega. Najbrže bom napisala nekaj pisem, malo bom čitala, poslušala bom radio in tako dalje."

Gospod Černač: "No prav, ko boš prišla do 'in tako dalje', ne pozabi prosim mojim srajčnih gumbov!"

Tako lep par . . .

Napisala *P. Reicherjeva*

S časniškim izrezkom v roki je Adolf počasi stopal po ulici navzdol, iščoč neko hišno številko. No vendar! Obstal je. Tedaj se je nekdo, ki je moral iti tik za njim, zaletel vanj.

"Oprostite, prosim!" je dejal glas, ki se je zdel bolj razburjen kakor opravičujoč.

Adolf se je ozrl in ugledal dekle v lepem rjavem kostumu, s čednim rjavim klobučkom na glavi, ki ga je merila s hladnim pogledom od nog do glave. Tudi ona je držala časniški izrezek v roki. Prav gotovo je v to ulico privabil tudi njo oglas v časniku. Oglas: "Svetlo, dvookensko sobo s klavirjem, elegantno opremljeno, oddam v najem."

"Nisem vas videla," je dejala mlada dama s tolikšno vnemarnostjo, kakor da bi bila res mogla prezreti Adolfovo šest čevljev visoko postavo.

Adolf je odgovoril: "Bržčas ste na moč kratkovidni," in je zavil po stopnicah navzgor. Sovraštvo je že vzklilo med njima. V prvem nadstropju je Adolf iztegnil roko, da bi pozvonil. Obregnil se je ob dekličino roko. Pogledala ga je. Pobesil je roko in zamrmral: "Oprostite!"

"O, prosim," je dejala in se kar na lepem sladko nasmehnila. Presladko! si je mislil Adolf ves besen.

Dekle je pozvonilo. Čakala sta.

Neka starejša, zavaljena gospa se je prikazala na pragu. Bila je gospa Gardenova, lastnica stanovanja. Prijazno je pogledala čakajočo dvojico in dejala: "Dober dan! Bržčas bi si rada ogledala sobo? Kar vstopita, prosim. Prav gotovo vama bo všeč. Kakor nalašč bo za takšen krasen par!"

Dekle se je razsrdila.

"Nisva par," je siknila. "Ta gospod," posebej in strogo je poudarila besedo 'gospod', mi je popolnoma tuj."

"A tako," je menila gospodinja.

"Da, tako je," je pritrdil Adolf.

"Nu, prav," je skomignila z rameni gospa Gardenova. "To ni moja stvar. Prisegla bi bila da sta poročena — in še srečno povrhu. Pa nič ne de! Kar vstopita. Sobo si lahko vseeno ogledata."

Sobica je bila za čudo lepo opremljena, sicer malo nemoderno, vendar zelo okusno. V kotu je stal velik pianino.

"Škoda, da nista poročena," je dobrodušno menila gospa Gardenova. "Tukajle je kopalnica, tam pa plinski kuhalnik. Vse skupaj stane samo 150 šilingov."

"Ali je klavir uglašen?" je vprašal Adolf hlastno.

"Pred nekaj tedni sem ga dala uglasiti."

"Zadovoljna sem s sobo," je menila mladenka.

"Najamem sobo," je rekel Adolf.

Njegova čedna tekmica mu je pogledala naravnost v oči. "Jaz sem prva spregovorila," ga je ukorila.

"Jaz sem bil pa prvi pri vratih," jo je zafrknil Adolf.

Tedaj se je dekle nasmehnila in se obrnila h gospodinji. "Zdaj morate vi odločiti!"

Gospa Gardenova se je obotavljala. Takšna odločitev ji ni šla v račun.

"Nočem si nakopati takšne odgovornosti," je mirno dejala. "V kuhnijo stopim, da se mi kaj ne prismodi, medtem se pa vidva pomenita." Krenila je k vratom in odondod zaklicala: "Morda ne bo napak, ako žrebata. Šiling vrzita!"

"Saj res," je dejal Adolf. "Ali bi žrebala?"

"Meni je prav," je odgovorila mladenka.

Adolf je vzel šiling iz žepa in vprašal: "Glava ali številka?"

"Glava!"

Vrgel je novec v zrak. Dekle se je radovedno sklonilo nadenj.

"Številka!" je razočarana zamrmrala. Potlej se je vzravnala in odšla k oknu. Bilo je v maju, in mehek zrak je prihajal v sobo. Solčni žarek je božal njeno zlatolaso glavico. Vsa žalostna je stala tam. Njena nežna, skoraj otroška postava se je v ostrem obrisu odražala na sinjem ozadju neba. Adolfa je zapekla vest.

"Prav žal mi je, gospodična, da sem stavo dobil. Kljub temu naj bo soba vaša!"

Ni mu odgovorila.

S ceste so se slišali zamolkli zvoki valčka, ki ga je igral pocestni orglar. Podzavestno je stopil Adolf h klavirju, dvignil pokrov in udaril na tipke. Zaigral je spremljavo k valčku. Tako se je vživel v to, da je pozabil svojo okolico, in šele ko je dekle stopila k njemu, se je zavedel, da ni sam. Vstal je.

"Hvala," je dejala mladenka. "Nebeško lepo ste igrali."

"To je moj poklic," je odgovoril.

"Torej ste godbenik?"

"Da; pravkar sem se vrnil iz Pariza, kjer sem končal glasbene študije. Doslej sem stanoval v hotelu, zdaj mi je pa že dovolj tega igranja na razglašenih klavirjih. Zato sem precej pohitel sem, ko sem prebral oglas."

Dekle se je razumevajoče nasmehnilo — in ta nasmešek je Adolfa očaral.

"Vam je ta soba potrebnejša kakor meni!" je dejala.

"In vendar bo vaša," je odločno dejal Adolf. Kar čudil se je svoji popustljivostji. Toda zdelo se mu je, da je nekam v zvezi s pomladjo in z orglanjem na cesti — in naposled nemara tudi z dekličinimi velikim, rjavimi očmi . . . Morda je zato tako mehak . . .

Obrnil se je k vratom, da bi odšel. Tedaj je vstopila gospa Gardenova.

"Nu," je vprašala, "ali sta se pomenila?"

"Da," je dejal Adol[f] ... bo vzela sobo."

"Hvala," se je posta... da damica po robu. "... že ne vzamem."

"Tudi jaz ne," se je b... zal Adolf.

"Tega pa res ne ra... jima je skočila gospa ... va v besedo. "Pred pi... ure sta se oba pulila ... zdaj je pa nobeden ne ..."

"Gospod je godbenik," ... jasnila gospodična, "in ... mnogo do klavirja."

"Dama ima prednost," ... upri Adolf.

"Najbolje bo," je me... spa Gardnova, "da se ... paj sprehodita malo po... Tako krasen spomladan... je. Solnce sije toplo i... žvrgolijo, da je člove... mehko pri srcu. Morda ... pod drevjem laže pomen..."

•

Nekaj ur pozneje je ... zapel zvonec pri vrati... Gardnove. Odprla je... pragom sta stala gospo... gospod, ki sta se malo p... kanj prekljala zaradi n... be.

"Nu, ali sta se venda... dila?"

"Da, pogodila sva se," ... Adolf in z bleščečimi oč... gledal od sreče ožarjen... čin obraz. "Vzela bova ... a šele za junij . . . dotlej ... poročena!"

"No, hvala bodi Bogu... lajšano vzkliknila gosp... nova. "Saj sem koj r... sta prekrasen par."

Agitirajte za Pro...

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVE...

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosve... prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni ... nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6... eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1... tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, re... je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastni... gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. ... listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je...	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	...
2 tednika in	3.60	2 tednika in	...
3 tednike in	2.40	3 tednike in	...
4 tednike in	1.20	4 tednike in	...
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	...
Za Evropo je	$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali ... Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti ... SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam sv... tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako s... naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu ... in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne ... tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.......

1) Ime.......................................Čl. društva št.....

Naslov ....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih č... moje družine:

2)...Čl. društva št.....

3)...Čl. društva št.....

4)...Čl. društva št.....

5)...Čl. društva št.....

Mesto ....Država ....

Nov naročnik...........................Star naročnik..............

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de...

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, č... knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva... slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in ...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN... S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER...

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ostimeno pojasnila